

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นตัวแทนครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป ในส่วนของงาน วิชาการที่ศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

1.3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

1.4 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

1.4.1 การพัฒนาหรือการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนา

สาระหลักสูตรท้องถิ่น

1.4.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

1.4.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.4.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.4.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.4.6 การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1.4.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1.4.8 การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.4.9 การนิเทศการศึกษา

1.4.10 การแนะแนว

1.4.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

1.4.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1.4.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา

และองค์กรอื่น

1.4.14 การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร
หน่วยงานสถานประกอบและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.4.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ
สถานศึกษา

1.4.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.4.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

3. การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1

4. การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพ และพัฒนาประสิทธิภาพ โรงเรียนขนาดเล็ก

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องดำเนินการอย่าง
เป็นระบบและต่อเนื่องรวมไปถึงการจัดระบบการบริหารงานที่ดี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ
การจัดการเรียนการสอนและต่อผู้เรียนแต่ละคน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ
บริหารงานดังกล่าวตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความหมายและขอบเขตกว้างมากกว่าตัวหลักสูตร
และการสอน แต่จะมีหลักสูตรเป็นแกนกลาง โดยเฉพาะในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน
นั้น อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 12) นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า
“การบริหารงานวิชาการ” ไว้ดังต่อไปนี้

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2544 : 160) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง
การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผล
ดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษา คือ การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่
ผู้เรียน มีผู้บริหารสถาบันเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการทำงานร่วมกันกับครู – อาจารย์ ให้คำแนะนำ
และประสานงานให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาการเรียน การสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความหมายของการบริหารงานวิชาการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียนและ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ทางด้านการเรียนและมีพัฒนาการทางด้านการดำเนินชีวิต โดยมีเป้าหมาย คือ ให้ผู้เรียนสามารถ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญในฐานะเป็นงานหลักที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาต้องร่วมกันดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังมีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2540 : 40) กล่าวว่าในการบริหารงานด้วยวิชาการ นั้น ครูใหญ่หรือผู้บริหารการศึกษาโดยทั่วไปควรจะกระจายอำนาจ (Share of Authority) และ ความรับผิดชอบ (Responsibility) ไปให้ครูทุกคน ความเป็นผู้นำของผู้บริหารอยู่ที่ความสามารถที่จะ ใช้คนอื่นให้ทำงานโดยไม่ต้องบีบบังคับหรือ ชูเกียรติ แต่อยู่ที่เทคนิคในการกระตุ้นเตือน (Motivate) ให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการสอนนักเรียนทุกคนขยันขันแข็งทำงานอย่างเต็มใจและ อุดหนุน อย่างไรก็ตามครูใหญ่และผู้บริหารการศึกษาทุกคนพึงระลึกอยู่เสมอว่า ตนเองไม่ใช่ครูของ ครูและไม่รอบรู้ในด้านวิชาการไปเสียหมดทุกสาขา การบริหารงานวิชาการจึงอาศัยเทคนิคการรู้จัก ใช้คนมากกว่าการสอนคนอื่นว่าเขาควรจะทำอย่างไร ควรเป็นหน้าที่ของครูไม่ใช่หน้าที่ของ ผู้บริหาร ผู้บริหารเพียงดูแลครูทำงานให้ดีที่สุดและใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เท่านั้น การที่ครูคนใดในโรงเรียนทำงานขาดประสิทธิภาพ ไม่สนใจการสอนไม่สนใจนักเรียนและไม่ ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม แต่เป็นครูในโรงเรียนได้อย่างมีความสุขนั้นถือเป็นความบกพร่องของ ครูใหญ่ ครูใหญ่ที่ดีจะดูแลให้ครูที่ขยันขันแข็งอย่างมีประสิทธิภาพและสนใจหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ เสมอ ให้อยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข แต่ครูที่ไม่มีประสิทธิภาพควรดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เขารู้สึกอึดอัดและเป็นความผิดและขาดความสุขที่จะปรับปรุงตนเองให้เป็นครูที่ดี วิธีการ ดำเนินการนี้ครูใหญ่จะต้องใช้วิธีการประชาธิปไตย และเทคนิคการบริหารไม่ใช่วิธีบังคับชูเกียรติ ซึ่งเป็นวิธีเผด็จการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 29) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารงานโรงเรียนที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนงานอื่น ๆ มีความสำคัญในลักษณะที่เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาสำหรับผู้มีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร โดยสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2542 : 37) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียน การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐาน ก็มักจะเอาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใคนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารว่าจะเอาจริงกับการบริหารงานวิชาการมากน้อยเพียงใคนั้นเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 29) กล่าวว่า ในบรรดางานที่อยู่ในขอบข่ายของการบริหารงานในโรงเรียนนั้น งานวิชาการเป็นงานหลักและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นงานที่มีผลต่อตัวนักเรียน โดยตรงทั้งด้านคุณสมบัติที่ต้องการ จริยธรรม และความรู้ การบริหารวิชาการจะมีประสิทธิภาพหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และเข้าใจในการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดีโดยจะต้องให้ความสำคัญสนใจและตระหนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการสามารถเป็นผู้นำของครูด้านวิชาการได้

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็ เป็นเพียงส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นถือเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องประสานงานและร่วมมือกับพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนนั้นได้รับการพัฒนาตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรต่อไป

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 28 – 29) แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ. 2550

1. ชี้ชัดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครูผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่และระดับสถานศึกษา

5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 84 – 85) ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ ไว้ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือดำเนินการ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกด้านเพื่อเติบโตขึ้นจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

2. การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร โรงเรียนซึ่งต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

3. งานวิชาการในโรงเรียน เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2542 : 82) กล่าวว่า งานวิชาการจะดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเสมอ การวางแผนงานวิชาการมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

1. การจัดองค์การของงานวิชาการให้เกิดระบบ และสายงานให้มีความคล่องตัวและราบรื่น

2. การวางแผนประสานงานวิชาการกับหน่วยงานอื่นในโรงเรียนให้เกิดการประสานประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
3. การเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. การจัดงบประมาณ ก็เป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. การจัดบุคลากรทำงานด้านวิชาการให้เหมาะสมตามวุฒิ และประสบการณ์
  - ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2544 : 160) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จนั้น มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การวางแผนงานวิชาการโดยโรงเรียนจะต้องวางนโยบายในการปฏิบัติงานวิชาการ จัดระบบงาน กำหนดวิธีการ จัดบุคลากรในการปฏิบัติงาน จัดทำโครงการและแผนปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 2 การติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนและโครงการ โดยควรจัดให้มีปฏิทินปฏิบัติงานของโรงเรียน เพื่อติดตามและควบคุมงานให้ดำเนินไปตามแผนและขั้นตอนสุดท้ายการประเมินผล เป็นการประเมินระบบงานหรือแผนงานที่วางไว้การประเมินผลจะต้องกระทำเป็นระยะ ๆ และเมื่อโครงการหรือแผนงานเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อดูว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือต่ำกว่าเป้าหมาย จะได้หาทางแก้ไขต่อไป
  - ธีระ รุญเจริญ (2546 : 71) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการว่าต้องประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้
    1. บิดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
    2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด
    3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้
    4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
    5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการ นั้นถือเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารต้องให้ความสนใจและตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ สามารถเป็นผู้นำของครูด้านงานวิชาการได้ ขณะเดียวกันต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนางานวิชาการที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นเพื่อจะได้นำเอาวิชาการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และต้องมีการประสานงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ และเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามลำดับ

1.4 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 29-51) ได้กำหนดขอบข่าย ภารกิจในการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

1.1 วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ

1.3 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมินผลและปรับปรุง

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

2.1 วางแผนงานวิชาการโดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับ ดูแล นิเทศ และติดตามเกี่ยวกับงาน วิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและ

มาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มี
แหล่งเรียนรู้การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมชุมชนให้มีคความเข้มแข็งทางวิชาการ

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

สถานศึกษา

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของ

สถานศึกษา ดังนี้

3.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2 จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้น ตามแนว

ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

3.3 ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อ

การเรียนรู้

3.5 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ

การเรียนรู้

3.6 ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียน

พิการ ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

ดังนี้

4.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย

4.1.1 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการ

เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

4.1.2 จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4.1.3 จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

ขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

4.1.4 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้น

สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่การศึกษาด้านศาสนา คนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษา
ที่ส่งเสริมความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการและการศึกษาทางเลือก

4.1.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและโลก

4.2 สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรการจัดกระบวนการเรียนรู้ การสอนและอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตร สถานศึกษา

4.4 นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และ รายงานผลให้สำนักงานเขตรับทราบ

กรมวิชาการ (2535 : 1) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนคติที่ดี อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ

ธีรียง บัวศรี (2542 : 1) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบ จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2543 : 27) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและพฤติกรรมตามจุดหมายที่กำหนด

ประมาณ โพนเจลิยว (2544 : 10) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ได้จัดขึ้นอย่างเป็นระเบียบเหมาะสมกับสภาพของนักเรียน ท้องถิ่น และความต้องการของสังคม เพื่อพัฒนานักเรียนในทุก ๆ ด้าน ตรงตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนด

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544 : 15) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และรวมถึงการผลิต ออกเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32 - 34) ได้วางแนวทางการปฏิบัติการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการ ของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพของสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในและนอกกลุ่มสาระ ตามความเหมาะสม

4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการ การใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

5. นิเทศการใช้หลักสูตร

6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถทักษะ ทักษะคิ และพฤติกรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคม ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด เพิ่มเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และโลก จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจนสามารถวัดผลประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

5.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

5.3 จัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึก การปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถ

ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

5.6 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

5.7 ศึกษา ค้นคว้า พัฒนา รูปแบบหรือการออกแบบ กระบวนการเรียนที่ก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 10-11) ได้กล่าวถึงการพัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยเสนอให้มีการดำเนินงานดังนี้

1. การรวบรวมวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมในการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติได้จริง

2. การกำหนด การเตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน

3. การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียน ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบันที่ต้องการให้มีการประเมินตามสภาพจริง

4. การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนแต่ละคน

5. การควบคุมดูแลส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงชั้นเรียนและการประชุมเป็นระยะ

6. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยกรณีพิเศษภายในการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอกสถานศึกษา

กิติมา ปรีดีคิลิก (2532 : 61) กล่าวถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องทำ การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีการเรียนการสอนที่ถูกต้อง ตลอดจนมีการอำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ หลักที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนควรจัดความรู้ และคุณสมบัติอื่นที่ต้องการให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเปิด โอกาสให้ผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เนื้อหาที่สอนยึดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่นที่เรียน

ธีระ รุณเจริญ (2546 : 42) กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการแก้ปัญหา
3. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำ เป็นรักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
4. สอนโดยบูรณาการ ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วยกันจากสื่อและวิทยากรต่าง ๆ
6. จัดการเรียนการสอนทุกที่ทุกเวลา ให้ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนตามศักยภาพครูผู้สอนนับเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตร ไปใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพราะเป็นผู้ที่นำหลักสูตร ไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนจริง ๆ ดังนั้นก่อนจะนำหลักสูตร ไปใช้ผู้รับผิดชอบต้องเตรียมครูให้พร้อมทั้งด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายการศึกษา จุดมุ่งหมายหลักสูตร ตลอดจนโครงสร้างเนื้อหา สาระสำคัญของหลักสูตร (ธีระ บัวศรี, 2542 : 54) วิธีการที่ใช้นั้นควรจะเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเฉพาะเรื่อง และได้ฝึกทักษะที่จำเป็นในการนำหลักสูตร ไปใช้ เช่น การจัดทำแผนการสอนเป็นต้น

กรมสามัญศึกษา (2534 : 50) กำหนดให้โรงเรียนได้เตรียมบุคลากร เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าฝ่ายหัวหน้างาน ศึกษาหลักสูตรหรือดำเนินการให้มีการศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรที่กรมวิชาการจัดทำเพื่อจะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด และตอบปัญหาข้อข้องใจแก่ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน ได้อย่างแจ่มแจ้ง
2. แต่งตั้งกรรมการวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา นับตั้งแต่แผนปฏิรูป การศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม แผนพัฒนาเด็ก และเยาวชน นโยบายรัฐบาล นโยบายระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับท้องถิ่น ระดับโรงเรียน และสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาคือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรแล้ววางแผน กำหนดแนวปฏิบัติการนำหลักสูตรมาใช้ในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นกรรมการ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องจากสภาพท้องถิ่น ความถนัดความสนใจ และความสามารถของนักเรียน

4. จัดให้มีการสัมมนาครูอาจารย์ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร และจัดประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอนที่มุ่งเน้นการสอน ทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของครู

5. สำรวจวุฒิ ความรู้ ความสามารถพิเศษของครูอาจารย์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับรายวิชาที่จะเปิดสอน โดยเฉพาะวิชาเลือกเสรีและวิชากิจกรรม

6. ส่งเสริมให้นักลากลรฝึกอบรมดูงาน ศึกษาต่อ โดยเฉพาะวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยให้เปิดสอนวิชาบังคับ วิชาเลือก และวิชาเลือกเสรีได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

7. ส่งเสริมให้ครูทุกคนเข้าใจงานแนะแนว ตระหนักว่างานแนะแนวเป็นหน้าที่ที่ครูอาจารย์ทุกคนต้องรับผิดชอบให้คำปรึกษาหาหรือแก่นักเรียน เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน รวมทั้งมีหน้าที่ให้คำแนะนำนักเรียนในการพิจารณาเลือกกลุ่มวิชาหรือรายวิชาตามความถนัด ความสนใจ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ และความต้องการของผู้ปกครอง

8. คำเนนการใด ๆ ให้ครูอาจารย์มี โอกาสร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานและประเมินผลเกี่ยวกับวิธีสอนการจัดทำ จัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ฉะนั้นในการจัดเตรียมบุคลากร จะต้องมีการตรวจสอบคุณสมบัติของบุคลากรและประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการเตรียมการเรียนการสอน อาจจะใช้วิธีการให้เข้าร่วมรับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง และสิ่งต้องคำนึงถึงในการมอบหมายงานนั้นต้องมีความเหมาะสม และความต้องการของบุคลากรด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในโรงเรียน โดยโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ เชนิณสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติงานจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม

และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียน การสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศช่วยเหลือแบบกัลยาณมิตร เช่นนิเทศแบบ เพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การวิเคราะห์และการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีการเตรียมการและการหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบันที่ต้องการให้มีการประเมินตามสภาพจริง มีการเข้มข้นเรียนหรือการประชุมเป็นระยะ มีการร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียน การสอน โดยการนิเทศภายใน ประกอบทั้งการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

6. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน บทบาทและ หน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

6.1 กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตร สถานศึกษาโดยสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

6.2 จัดทำหลักฐานเอกสารการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผล และประเมินผลของสถานศึกษา

6.3 วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ ผลการเรียนและอนุมัติ ผลการเรียน

6.4 จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการซ่อมเสริม กรณีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

6.5 จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

6.6 จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอน ผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

6.7 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการประเมินการเรียนด้านต่าง ๆ รายปี/รายภาคและตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.8 การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้ง กรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ได้แก่คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน เสนอคณะกรรมการ บริหารหลักสูตรและวิชาการพร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

การวัดผลและการประเมินผลการเรียน เป็นกระบวนการที่จะตรวจสอบ คุณภาพการเรียน การสอนว่านักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ ถ้าหากพบว่าผลยังไม่เป็นไปตามที่วางไว้ ครูก็จะต้องพิจารณาว่าบกพร่องในเรื่องใด จะปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร จะเห็นว่า การวัดผล เป็นสิ่งที่ต้องทำตลอดเวลาคงควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและ จุดมุ่งหมายของการวัดผล ไม่ใช่เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอน ส่วน การประเมินผลการเรียนเป็นการตัดสินใจหรือวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผลการศึกษา โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการวัดผลตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พุทธศักราช 2521 และ 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียน การสอน การประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา และจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2539 : 56) ได้กล่าวว่า การวัด หมายถึง กระบวนการบ่งชี้ ผลผลิตหรือคุณลักษณะที่วัดด้วยเครื่องมือประการใดประการหนึ่งอย่างมีระบบ

ภัทรา นิกมานนท์ (2540 : 8) กล่าวว่า การวัดผลหมายถึง การใช้เทคนิค วิธีการที่เรียกว่า เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการศึกษา ค้นหา หรือตรวจสอบคุณลักษณะของ บุคคล ผลงานหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะ ของสิ่งของหรือบุคคลที่ต้องการศึกษา

จ้านง พรายเข้มแข (2535 : 5) กล่าวว่า การวัดผลหมายถึง กระบวนการใน การกำหนดหรือหาปริมาณแทนคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด แทนพฤติกรรม หรือสมรรถภาพของบุคคล โดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัด และผลของการวัดจะ ออกมาเป็นตัวเลข หรือคะแนนว่ามีจำนวนเท่าใด การประเมินว่าการประเมินผลหมายถึงการ ตัดสินใจหรือวินิจฉัยเพื่อตีราคาหรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือพฤติกรรมของคนใดคน หนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การ สัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 72) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผล เป็นหน้าที่ ของครูที่ต้องทำการวัดและประเมินการเรียนของผู้เรียนว่าได้ผลแค่ไหน เพียงไร หรือจะต้อง

ปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลแบ่งเป็นการประเมินก่อนเรียน การประเมินระหว่างเรียน และการประเมินหลังเรียน

สมบูรณั ตันยะ (2545 : 53) กล่าวว่า การวัดผลการศึกษาหมายถึง กระบวนการในการกำหนด หรือจำนวน ปริมาณ อันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือ พฤติกรรมความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการจัดกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ได้ตัวเลข หรือข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ

สมนึก กัททิษฐี (2544 : 12) กล่าวว่า หลักการวัดผลควรแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. การวัดผลก่อนการเรียนการสอน เป็นการประเมินผลว่านักเรียนแต่ละคนมีพฤติกรรมพื้นฐานอยู่ระดับใด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสภาพการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน

2. การวัดผลระหว่างเรียนหรือผลย่อยในขั้นนี้ การวัดผลมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะ ผลจากการประเมินแต่ละหน่วยย่อยผ่านไปแล้วจะทำให้ครูทราบได้ว่า ควรชอมนักเรียนคนใดในเรื่องใดบ้าง

3. การวัดภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนหรือวัดผลรวม การวัดผลในขั้นนี้กระทำหลังจากการเรียนการสอนจบภาคเรียนเพื่อประกอบผลการเรียน โดยสรุปผลทั้งหมด โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

3.1 กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

3.2 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล ประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติและผลงาน

3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สรุปได้ว่าการวัดผลและประเมินผลการเรียน หมายถึง การตัดสินใจหรือวินิจฉัยเพื่อตีราคาหรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือ การทดสอบประกอบการพิจารณา มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะผลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลการเรียนนั้น เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด ตลอดจนความพยายามต่าง ๆ ในอันที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน บรรลุตาม ความมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูต่อไป

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

7.1 กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของนักเรียน ครูและผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

7.2 พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

7.3 พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

7.4 รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนา การเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา

การวิจัยเป็นกิจกรรมกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งครูผู้สอนต้องนำมาใช้เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน และพัฒนาสติปัญญาตามความสามารถของผู้เรียน โดยนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้ให้ความหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาไว้ดังนี้

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2544 : 4) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นบทบาทของครูในการแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทของชั้นเรียน โดยทำไปพร้อม ๆ กับการทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ด้วยกระบวนการที่เรียบง่ายและเชื่อถือได้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ห้องพรรณ ตรีมงคล (2543 : 21) กล่าวว่า การวิจัยคือการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบระเบียบเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและการแสวงหาคำตอบเป็นกระบวนการที่อาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

กาญจนา วัฒนาฯ (2545 : 8) กล่าวว่า การวิจัยเป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการที่เป็นแบบแผนที่เชื่อถือได้ มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อซึ่งให้ได้มาซึ่งกฎเกณฑ์ ทฤษฎีที่สามารถอ้างอิงและทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ธีระพัฒน์ ฤทธิ์ทอง (2545 : 13) กล่าวว่า การศึกษาในชั้นเรียนคือการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีระบบเพื่อทำความเข้าใจและแสวงหาคำตอบของปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ของครู

สมบูรณ์ ต้นชะ (2545 : 56) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการ ในการค้นคว้าหาความรู้ความจริงในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยวิธีการที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อที่จะนำ ความรู้ความจริงนั้น ๆ ไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา หรือเพื่อก่อให้เกิดความรู้หรือทฤษฎีใหม่ ๆ

บุญชม ศรีสะอาด (2540 : 13) กล่าวว่า การวิจัยแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามมีลักษณะที่ร่วมกันโดยทั่วไป คือเป็นกิจกรรมที่ใช้ปัญญา ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถ เป็นการแสวงหาความรู้ที่ผู้วิจัยยังไม่ชัดเจนหรือยังไม่ปรากฏความรู้ในมาก่อน การวิจัยเป็นการสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความรู้ใหม่ มีสิ่งประดิษฐ์ใหม่เกิดขึ้น มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ชัดเจน มีระบบแบบแผนดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนตามและบวนการแบบแผนของการวิจัย ประเภทนั้น ๆ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือเทคนิคที่มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ มีการจัดกระทำข้อมูลที่ รวบรวมมา เช่น จัดกลุ่ม กำหนดค่าสถิติ วิเคราะห์ แปลความหมายและสรุปผล โดยดำเนินการ อย่างรอบคอบ รัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดหรือข้อบกพร่อง ต้องไม่มีอคติใด ๆ มุ่งให้ได้ ข้อความจริงหรือสิ่งจะ กระทำการ โดยยึดหลักเหตุผล

สรุปได้ว่าการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือการศึกษาค้นคว้าอย่างมี ระบบระเบียบเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและการแสวงหาคำตอบเป็นกระบวนการที่อาศัยวิธีทาง วิทยาศาสตร์เป็นหลัก เพื่อทำความเข้าใจและแสวงหาคำตอบของปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ของครู ถือเป็นบทบาทของครูในการแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทของ ชั้นเรียน โดยทำไปพร้อม ๆ กับการทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ด้วยกระบวนการ ที่เรียบง่ายและเชื่อถือได้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของ สถานศึกษา ดังนี้

8.1 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

8.2 จัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดให้มีห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑน์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ สวนธรรมชาติ เป็นต้น

8.3 จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของสถานศึกษาของตนเอง เช่น จัดเส้นทาง/แผนที่และระบบเชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑน์ พิพิธภัณฑน์วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

8.4 ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

8.5 ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ต่างประเทศ

นิคม ชมภูหอง (2545 : 4) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ วิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้การนำแหล่งเรียนรู้มาจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง โดยทำการวิเคราะห์ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน การวัดประเมินผล เนื้อหาสาระว่ามีส่วนใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและชุมชน เพื่อจะได้คัดเลือกภูมิปัญญาหรือแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) จัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ 3) จัดทำแผนการสอนและเตรียมการสอน โดยเลือกแหล่งเรียนรู้จากข้อมูลสารสนเทศในข้อ 2 4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้หรือแผนการสอน 5) ดำเนินการวัดผลประเมินผล โดยการวัดผลควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตตรวจผลงาน วัดความรู้โดยมีการวัดผลระหว่างเรียน ตามจุดประสงค์และมีการวัดระดับคุณภาพปลายภาคเรียนด้วย เป็นต้น

กรมวิชาการ (2542 : 43) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3 – 4) ได้แบ่งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดิน ทราบ ชายทะเล เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ เป็นต้น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ลูก ป้า น้า อา ตลอดจนคนที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง มวลประสบการณ์หรือศูนย์รวบรวมความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนและสามารถให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญได้ เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าควรแก่การศึกษา ซึ่งครูและนักเรียนนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ สถานที่ บุคคล วัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำรงชีวิต ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดิน ทราบ ชายทะเล เป็นต้น
2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ลูก ป้า น้า อา เป็นต้น

9. การนิเทศการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

9.1 สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลในการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิถีทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวนักเรียนและตัวครู

9.2 จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ

9.3 จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การนิเทศติดตามผลการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เป็นการดำเนินงานที่จ้องมีการประสานระหว่างบุคคลทั้ง 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศที่จะต้องยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน

เมต เมตต์การุณจิต (2543 : 55) กล่าวว่า การนิเทศภายในคือการให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำ และความให้ความช่วยเหลือต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงให้ได้ตามเกณฑ์ที่วางไว้

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 236) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นงานที่ช่วยพัฒนาครูด้านวิชาการ ในด้านการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ความจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในก็เนื่องมาจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรบุคคลภายในสถานศึกษาและสถานศึกษาเองเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาการเรียนการสอนได้ดี รวมทั้งการสร้างความร่วมมือและแก้ไขปัญหาคือการทำงานร่วมกัน เทคนิคการนิเทศนั้นสามารถ ใช้ได้หลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย จำนวนผู้รับการนิเทศ เวลา ทรัพยากรอื่น ๆ ในการจัดทำโครงการนิเทศนั้น ควรศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการนิเทศแล้วจึงนำแผนไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ควรมีการประเมินผล โครงการนิเทศเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

สัจจ อูทรานันท์ (2535 : 5) กล่าวว่า การนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศ คือ เป็นกระบวนการร่วมกัน เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะเช่นนี้ผู้นิเทศจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศต้องคำนึงไปด้วบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน

สุรวิช แก้วอ่ำไพ (2544 : 12) กล่าวว่า การนิเทศติดตามการเรียนการสอน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ ผู้บริหารและครู และผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

โดยสรุปการนิเทศติดตามการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นการดำเนินงานที่สำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การนิเทศติดตามและการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศสถานศึกษาในสถานศึกษา ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนา ระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายใต้เขตพื้นที่การศึกษา

10. การแนะแนว บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

10.1 กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยให้ทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.2 จัดระบบงานและ โครงสร้างองค์กรแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาชัดเจน

10.3 สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.4 ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยาและการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้สามารถบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิตประจำวัน

10.5 คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพที่เหมาะสมทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และคณะอนุกรรมการแนะแนว

10.6 ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

10.7 ส่งเสริมความร่วมมือและเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครองและ
ชุมชน

10.8 ประสานงานด้านการแนะแนว ระหว่างสถานศึกษา องค์กรภาครัฐ
และเอกชน บ้าน ศาสนสถาน ชุมชน ในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว

10.9 เชื่อมโยงระบบแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
การบริการแนะแนวมีความสำคัญและมีความจำเป็นยิ่งขึ้นในปัจจุบัน
เพราะปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น มีทั้งปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาใน
การศึกษาต่อในแขนงวิชาชีพต่าง ๆ ตลอดจนทั้งปัญหาส่วนตัวทั้งในบ้านและโรงเรียน หากโรงเรียนจัด
ให้มีบริการแนะแนวขึ้น ปัญหาดังกล่าวย่อมจะลดน้อยลงไป อันจะเป็นประ โยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง
และยังประ โยชน์ต่อการบริหารงานของโรงเรียนด้วย

กรมสามัญศึกษา (2542 : 20) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวในแง่
ศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีประ โยชน์ในการช่วยเหลือพัฒนานักเรียนนักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป
ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
รู้จักตั้งเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและดำเนินชีวิต
อยู่ในสังคมได้อย่างมีสุข

ระวีวรรณ ชินะตระกูล (2539 : 5) ที่ได้กล่าวว่า การแนะแนวเป็น
กระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเอง เพราะการเข้าใจตนเองนั้นจะส่งผลกระทบต่อไปถึง
การดำเนินชีวิตของนักเรียนในอนาคต การรู้จักและเข้าใจตนเองจะช่วยให้ตนเองสามารถตัดสินใจ
ในการเลือกเรียนต่อเลือกประกอบอาชีพ หรือรู้จักปรับตัว ที่จะอยู่ในสังคมและรู้จักดำเนินชีวิตของ
คนให้ดีและมีคุณภาพยิ่งขึ้น

ถักขณา สรวิวัฒน์ (2543 : 24) ได้เสนอแนะการจัดบริการแนะแนวใน
โรงเรียนไว้ว่า บริการทางด้านการแนะแนวเป็นงานบริการที่สำคัญมากงานหนึ่ง ที่นิยมจัดขึ้นใน
สถานศึกษาหรือโรงเรียน มี 5 บริการ เป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือให้นักเรียนให้สามารถแก้ไข
ปัญหาด้านการเรียนการสอน การอาชีพ หรือปัญหาทางด้านส่วนตัวและสังคม บริการดังกล่าวได้แก่

1. บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service)
เป็นบริการที่หาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักเด็กทุกแง่มุม ตาม
สภาพความเป็นจริง อันจะเป็นพื้นฐานให้ผู้แนะแนวช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกต้อง

2. บริการสนเทศ (Information Service) เป็นบริการที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประ โยชน์ต่อการตัดสินใจ การปรับตัว เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนักเรียนจะได้มาอ่าน ฟัง เพื่อความรู้

3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) เป็นหัวใจของการบริการแนะแนว เป็นบริการที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าใจในปัญหา ความสามารถ ความต้องการ และมองเห็นช่องทางในการแก้ปัญหาของตนเองได้

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ ในตัวนักเรียนแต่ละคน ให้มีการวางโครงการชีวิตของตนเองทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ สังคมและส่วนตัว เป็นการช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้ปฏิบัติตามโครงการของตนเองให้เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรม ในการประกอบอาชีพ และในการดำรงชีวิตในสังคม

5. บริการติดตามผลและวิจัย (Follow-up and Research Service) เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อศึกษาคิดตามผลการให้ความช่วยเหลือที่ทางโรงเรียนได้จัดให้กับนักเรียนของตน ไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน ว่าได้มีการพัฒนาหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน ควรจัดบริการแนะแนวให้ครบทั้ง 5 บริการ คือ บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามผลและวิจัย โดย มอบหมายบุคคลรับผิดชอบให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ เพื่อให้การบริการแนะแนว ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อนักเรียนและผู้มาใช้บริการ โดยมีแนวทางปฏิบัติคือ จัดระบบแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพในสถานศึกษา โยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน ดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษาประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษากับสถานศึกษา หรือเครือข่ายแนะแนวในเขตพื้นที่การศึกษา

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

11.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน

11.2 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายในจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

11.3 จัดทำแผนสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

11.4 ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมสถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็งเน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนาคุณภาพเดมมิง (Deming Cycle) หรือที่รู้จักกันว่า PDCA

11.5 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

11.6 ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

11.7 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 161) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพคือพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปมี 3 ชั้น คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และหลักในกระบวนการประกันคุณภาพภายในซึ่งได้แก่ การร่วมกันวางแผน การร่วมมือปฏิบัติตามแผน การร่วมกันตรวจสอบ และการร่วมกันปรับปรุง

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 83) การประกันคุณภาพภายในคือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเรื่องแปลกแยกไปจากงานปกติ ไม่ใช่ประเมินเพื่อประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสาร แบบวัด หรือแบบการประเมินมากมายที่จะกลายเป็นกระดาษกองโต แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2545 : 29) ให้ความหมายการประกันคุณภาพนอกกว่าเป็นการประเมินผลการและติดตามตรวจสอบคุณภาพและคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2534 : 8) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษา มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

กล่าวโดยสรุปการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพคือพัฒนาผู้เรียน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และหลักในกระบวนการประกันคุณภาพภายในซึ่งได้แก่ การร่วมกันวางแผน การร่วมมือปฏิบัติตามแผน การร่วมกันตรวจสอบ และการร่วมกันปรับปรุง โดยมีแนวปฏิบัติจกระบบ โครงสร้างองค์กร ให้รับรองการจกระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ดำเนินการพัฒนาตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพของการศึกษาของสถานศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานงานกับสำนักรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

12.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น

12.2 ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

12.3 ส่งเสริมให้ชุมชนมีการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ

12.4 พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

พจนี เทียมศักดิ์ (2543 : 14) ได้กล่าวถึงการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ความเป็นจริงจะสอนการศึกษาให้สอดคล้องกับชุมชน ไม่ใช่อยู่แค่สาระหลักสูตรจึงจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันได้ดี ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนและโรงเรียนเองต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนด้วย กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้วางแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ไว้ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้มีความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมวิชาการของสถานศึกษา และที่จัด โดยบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันที่ จัดการศึกษา
4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชนในท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน และชุมชนนั้นจะได้มีความรู้เกี่ยวกับด้านวิชาการมากขึ้น ทำให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางปฏิบัติด้านการศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน จัดให้มีความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม วิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชนท้องถิ่น

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและ องค์กรอื่น บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

13.1 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

13.2 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนและมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.3 ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการอื่น ๆ

13.4 จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้มีแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ไว้ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กิตติมา ปรีดีคิด (2532 : 29) ได้ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ว่าหมายถึงกระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากรและการเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน

อู๋ ตริอุคม (2547 : 29) ได้สรุปว่าการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นเป็นการประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

กล่าวโดยสรุป การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาเหมือนกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

14.1 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา

14.2 จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา

14.3 ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

14.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง สถานศึกษากับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

14.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความ เหมาะสมและจำเป็น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ไว้ ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการ ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการแก่ชุมชน ของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

บุญญศักดิ์ ใจจงกิจ (2541 : 83) กล่าวว่าสถานประกอบการภาคเอกชนมี บทบาทสำคัญมากมายทางการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ หลายประเทศได้ออกกฎหมายให้ เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายนโยบายการศึกษา แห่งชาติให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาระยะยาว แนวนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนพัฒนาระยะกลางและ

โครงการสำคัญต่างๆ รวมทั้งกำหนดมาตรการและนำมาตรการต่างๆ ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการออกกฎหมายที่จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ผลในการปฏิบัติและที่สำคัญยิ่งคือ กฎหมายนั้นได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทุกคน ทุกฝ่าย และทุกองค์กร

กรมสามัญศึกษา (2546 : 16) กล่าวว่าไว้ว่ามาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการ แสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

อู๋ต ตรีอุดม (2547 : 30) ได้สรุปว่าการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุปการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จัก เลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

15.1 ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือเป็นแนวปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.2 จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.3 ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษาและแก้ไขปรับปรุง

15.4 นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษานำไปสู่การปฏิบัติ

15.5 ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

16.1 ศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้จัดการเรียนการสอน

16.2 จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

16.3 ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

17.1 จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

17.2 พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชุมรมวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

17.3 พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้อรรถประโยชน์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

17.4 พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน

17.5 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิต ใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเป็นพาหนะหรือสื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดหมายของหลักสูตร ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นในการเลือกใช้สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากพิจารณาความเหมาะสม

สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ความสนใจและวิธีการของนักเรียนแล้ว สิ่งที่สำคัญคือครูต้องคำนึงถึงในการเลือกสื่อ คือประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

อังกา ชูช่วย (2537 : 99) ได้แบ่งวัสดุสื่อการสอนไว้ 3 ประการ ได้แก่ สื่อประเภทวัสดุ หมายถึงสื่อที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียงและตัวอักษร ในรูปแบบต่าง ๆ ประเภทที่สอง เป็นสื่อประเภทเครื่องมือหรือโสตทัศนูปกรณ์หมายถึงสิ่งที่ช่วยสอนเป็นเครื่องเช่นกระดานดำ กล้องถ่านรูปเครื่องฉายภาพยนตร์เป็นต้น และประการที่สามคือ สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน

กิตติมา ปรีดีศิลป์ (2532 : 69) ได้เสนอแนวทางในการจัดสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้ได้ผลดังนี้

1. ควรเป็นศูนย์บริการสื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยในการจัดหาและสะดวกในการใช้สื่อ

2. แบ่งแยกสื่อประเภทต่าง ๆ เป็นรายวิชา เพื่อสะดวกในการใช้งาน

3. จัดหาสื่อที่ทันสมัยและปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ใช้งานได้

4. สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการสื่อการสอนวิชาต่าง ๆ

5. ฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ทักษะการใช้การรักษารักษา และซ่อมแซมสื่อ

ประเภทต่าง ๆ

6. กระตุ้นให้ครูและนักเรียนสนใจการใช้สื่อ เพื่อการเรียนการสอนให้

มากยิ่งขึ้น

7. สถานที่ควรจัดให้เพียงพอกับประเภทของสื่อควรมีบุคลากรเพื่อ

รับผิดชอบในการจัดหาและบริหารให้มีประสิทธิภาพ

8. จัดสอนให้ครูทำสื่อการสอนประเภทที่สามารถทำขึ้นเองได้

อนุศักดิ์ สมิตตันต์ (2540 : 180) กล่าวว่าสื่อการเรียนการสอนหมายถึง สิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ที่ครูและผู้เรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยในกระบวนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนได้แก่วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นมา รวมทั้งวิธีการสอนตลอดจนกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

วิจิตร ศรีส��น (2533 : 12) ได้อธิบายความหมายของเทคโนโลยีทางการศึกษาหมายถึงการประยุกต์เอาเทคนิควิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์ และเครื่องมือใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการศึกษาครอบคลุมเรื่องสำคัญ 3 ประการ

1. การนำเอาเครื่องมือใหม่ ๆ ประเภท Hardware มาใช้
2. การประดิษฐ์วัสดุการสอนใหม่
3. การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ

กรมสามัญศึกษา (2534 : 4) ให้ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง วิธีการกระบวนการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้อให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543 : 102) ได้กล่าวถึงประเภทของสื่อการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ ซอด้ด็ก แผ่นภาพ แผนภูมิ ภาพถ่าย สไลด์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพและเสียง ฯลฯ
2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนตร์ กล้องถ่ายภาพ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ
3. ประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร ตำราเรียน แบบเรียน แบบฝึกหัด ใบความรู้ ชุดการเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ
4. ประเภทเทคนิควิธี ได้แก่ วิธีสอนแบบต่าง ๆ

กรมสามัญศึกษา (2534 : 5) ได้จัดประเภทของสื่อการเรียนการสอนใน ระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังนี้

1. เอกสารหลักสูตรและเอกสารชี้แจง แนวปฏิบัติตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง เช่น หลักสูตร คู่มือหลักสูตร คู่มือการสอน แนวการสอน คู่มือประเมินผลการเรียน คู่มือจัดบริการแนะแนว เอกสารนโยบาย การใช้และการพัฒนาสื่อการสอน คู่มือการจัดกิจกรรมตามระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

2. หนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ เช่น คู่มือครู คู่มือการสอน เอกสารเสริมความรู้สำหรับครู หนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด

3. สื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น สไลด์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ วัสดุทัศนียภาพ แผนภูมิ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ และสิ่งที่ช่วยได้มาก คือ สภาพแวดล้อม เช่น สถานที่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เหตุการณ์เกี่ยวกับทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ชุมชน แหล่งความรู้ที่แวดล้อมตัวครูและนักเรียน ข่าวสารซึ่งจะทำให้เห็นความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันและทันต่อเหตุการณ์

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงหลักการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนดังนี้

1. ตรวจสอบและศึกษาอย่างละเอียดว่าสื่อที่ประกอบด้วยอะไรบ้าง มีคุณสมบัติอย่างไร มีวิธีใช้อย่างไร
2. เตรียมสื่อที่ใช้พร้อม รวมทั้งสถานที่และอุปกรณ์ประกอบการใช้
3. อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อนว่า เหตุใดจึงต้องใช้สื่อดังกล่าว โดยให้ผู้เรียนมองเห็นว่าสื่อที่นั้นจะช่วยให้เข้าใจเรื่องอะไร หรือตอบปัญหาใด และสิ่งใดที่ผู้เรียนต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับการใช้สื่อนี้ ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องกระทำคือต้องกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความสนใจในคุณค่าของสื่อเสียก่อน

4. การใช้สื่อต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเวลา และต้องใช้อย่างคล่องแคล่ว

5. หลังจากที่มีการใช้สื่อต้องมีการทบทวน และสำรวจว่าผู้เรียนได้รับข้อมูลและเกิดความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ตามที่คาดไว้หรือไม่ ถ้ายังไม่เป็นที่กระจ่างก็ควรที่จะต้องมีการทบทวนใหม่ หรือนำเอาเรื่องใหม่มาใช้แทน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้วางแนวทางปฏิบัติของผู้บริหารในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ

1. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็น ในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
5. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่สำคัญหลายประการ แต่เครื่องมือที่จะช่วยครูในการถ่ายทอดความรู้ ให้แก่นักเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนได้เร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนซึ่งนับวันจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นในการเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระที่สอนจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึง เพื่อให้เกิดประโยชน์ ประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

เป็นการนำเอาสิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ที่ครูและผู้เรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยในกระบวนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนได้แก่วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นมา รวมทั้งวิธีการสอนตลอดจนกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 72) ได้เสนอขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ว่า
การบริหารงานวิชาการ ต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.3 การนิเทศเพื่อพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา
- 1.4 การติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและรายงานผลให้เขตพื้นที่การศึกษาทราบ

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 2.1 การจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม
- 2.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลาสาระการเรียนรู้ และผู้เรียน
- 2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติงานจริงจากแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้
- 2.4 การใช้การแนะแนวให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ปกครอง ครอบครั้ว ชุมชน และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้
- 2.5 การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่อง

3. การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ประกอบด้วย

- 3.1 การกำหนดระเบียบการและประเมินผลของสถานศึกษา
- 3.2 การจัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา
- 3.3 การวัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนผลการเรียน และอนุมัติผลการเรียน
- 3.4 การจัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการ

ซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.5 การจัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

3.6 การจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนโดยคณะกรรมการ

3.7 การจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอน

ผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

4. การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย

4.1 การจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา

4.2 สนับสนุน ส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงาน

ภายในสถานศึกษา

4.3 การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการประกัน

คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4.4 การปรับปรุงพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

5. การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย

5.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยี

ที่เหมาะสมเพื่อการศึกษา

5.2 การจัดหา จัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครูและนักเรียน

อย่างเพียงพอและหลากหลาย

6. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

6.1 การจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียง และสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

6.2 การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอก สถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

7.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

7.2 การรวบรวมและเผยแพร่ ผลการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ประกอบด้วย

8.1 การดำเนินการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชนโดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

8.2 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิชาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

8.3 การสนับสนุนและช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 59-72) ให้ความเห็นว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการควรประกอบไปด้วยขอบข่าย / กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร โดยปัจจุบันได้มีการประกาศใช้หลักสูตรใหม่ที่เรียกว่า “หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” ซึ่งมีผลมาจากการปฏิรูปเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้ทันสมัย เหมาะสมกับระดับอายุและวุฒิภาวะของผู้เรียนและแก้ไขสาระที่ซ้ำซ้อนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการเป็นหน่วยงานในการดำเนินการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางเพื่อให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ดังนั้นกิจกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ได้แก่

1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดการ โดยผู้บริหารจะต้องศึกษาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบความรู้เดิม โดยจะต้องนำมาจัดให้เป็นระบบ และมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นรายวิชาและช่วงชั้น โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ตลอดจนคำนึงถึงความพร้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำคำอธิบายรายวิชาตามหน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงในชุมชน แทนการเรียนรู้จากสิ่งที่ไม่ใกล้ตัว สาระการเรียนรู้ทั้งสิ้น 8 กลุ่มสาระ ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อเสริมสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา ตลอดจนการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ สักยภาพพื้นฐานในการคิดการทำงาน และการพัฒนาตนเอง

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้หรือที่เรียกว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนของผู้เรียนและวิธีการสอนของครูซึ่งครูจะต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

รู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิตและทักษะในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางหลักสูตรใหม่ จึงน่าจะมีหลักการและแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือการเน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดอย่างอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่งจากหลาย ๆ แหล่ง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน การเน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี การเน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดมากกว่าการค้นคว้าคำตอบที่ตายตัวเพียงคำตอบเดียว การถือว่าการกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 สื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารจะต้องจัดให้สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอน เพราะสื่อเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ครูและผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวก ยิ่งขึ้น สื่อเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นสำหรับครูผู้สอน เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือครู บันทึกการสอน และนอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เครื่องมือการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองก็ถือว่าเป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น สื่อการเรียนรู้เป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอน ของครูดำเนินไปด้วยดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีตามกระบวนการ ต่าง ๆ ที่หลักสูตรต้องการ และในปัจจุบันต้องยอมรับว่า ผู้เรียนทุกคนต่างก็มีประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว ความรู้ใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนจะได้รับอาจมีมาได้หลายทาง นอกจากครูและสื่อต่าง ๆ ดังกล่าว เช่น วิทยุ โทรทัศน์สิ่งพิมพ์ คอมพิวเตอร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพและความสามารถของครูที่จะสามารถจัดหามาใช้ และศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนซึ่ง หลักสูตรใหม่มิได้ละทิ้งหนังสือแบบเรียนเก่า ๆ โดยสิ้นเชิง องค์ความรู้ใหม่ก็ยังคงต้องอาศัยหนังสือเก่ารวมอยู่ด้วยตามความจำเป็นและความเหมาะสม

1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยตรวจสอบ คุณภาพของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่เป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ผลการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอนรู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เหมาะสมได้ กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ เป็น 3 ระดับ คือ การประเมินผลระดับชั้นเรียนเป็นหน้าที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องประเมินผู้เรียนในแต่ละรายวิชาเพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรทำอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินระดับสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้

เพื่อนำผลการประเมินไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ตามที่กระทรวงกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งกิจกรรมการวัดและประเมินผลอาจทำได้ด้วยวิธีต่อไปนี้ คือ การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินผลจากงานหรือผลงานที่เป็นจริง มากกว่าประเมินด้วยข้อสอบแบบเลือกตอบ และเป็นการประเมินผลตามเกณฑ์ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน การประเมินตามสภาพจริง จะครอบคลุมถึงวิธีการดังต่อไปนี้ คือ การนำเสนอด้วยปากเปล่า (Oral Presentation) การโต้วาที (Debates) การแสดงนิทรรศการ (Exhibitions) การรวบรวมผลงานเขียนของนักเรียน (Collections of Students Written Products) แถบบันทึกผลการปฏิบัติงาน (Videotapes of Performances) การสร้างและงานประดิษฐ์โครงหุ่น (Construction and Models) การแก้ปัญหา (Solutions of Problems) พฤติกรรมของผู้เรียน (Student's Behavior) การปฏิบัติงานกลุ่ม (Cooperative Group Work) การประเมินตามสภาพจริง เป็นวิธีการประเมินที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริง เป็นวิธีการที่เน้นงานภาคปฏิบัติที่นักเรียนแสดงออก (Performances) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ผลผลิต (Products) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การประเมินตามสภาพจริงช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้อย่างต่อเนื่องและครูต้องคำนึงเสมอว่าหลักสูตร (Curriculum) การเรียนการสอน (Instruction) และการประเมิน (Assessment) จะต้องไปด้วยกันโดยไม่แยก การประเมินออกไปต่างหากเหมือนอย่างที่คุณเคยปฏิบัติมาแต่เดิม การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินอย่างเต็มที่ 2 ขั้นตอน คือ ผู้เรียนแต่ละคนรวบรวมผลงานและบันทึกผลการประเมินไว้ในแฟ้มรวบรวมผลงาน (Working Folder) และนักเรียนแต่ละคนจะจัดและคัดเลือกผลงาน จากแฟ้มรวบรวมผลงาน เพื่อจัดทำแฟ้มสะสมงานต่อไป แฟ้มสะสมงานจะเป็นเอกสารที่ระบุว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร ไปบ้างในชั้นเรียนและในชีวิตประจำวัน และนักเรียนได้ทำอะไรไปแล้วบ้างระหว่างการเรียนการสอนในรายวิชานั้น ๆ และในปัจจุบันครูส่วนใหญ่ได้นำวิธีการประเมิน โดยใช้แฟ้มสะสมงาน ไปใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นนวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพ

การศึกษาของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินตนเองพร้อมกับครูด้วย ผู้เรียนจึงสามารถประเมินตนเองได้ว่าตนเองทำได้ดีเพียงใด และอะไรบ้างที่ควรปรับปรุง เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนอยู่ในโลกของความเป็นจริง และช่วยลดการแข่งขันกันเพื่อ ครูจะเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนจากการเน้นเฉพาะเนื้อหาความรู้ไปเป็นเน้นทักษะปฏิบัติและเจตคติควบคู่กันไปโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) แบบทดสอบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ครูผู้สอน โดยทั่วไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นวิธีการที่ใช้มาแต่เดิม ซึ่งปัจจุบันก็ยังมีการใช้กันอยู่ทั้งในรูปแบบข้อทดสอบแบบปรนัยและอัตนัย ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูและจุดมุ่งหมายของการประเมินเป็นสำคัญ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญ ด้วยเครื่องมือหรือแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

2. การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) ผลจากการประเมินผู้เรียนจะทำให้ครูได้รับรู้ข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนและคิดหาวิธีการที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งวิธีหนึ่งที่ครูสามารถจะแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนและพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การนำเสนอการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เรียกว่า “การวิจัยในชั้นเรียน” ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือและเป็นระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหา (Problem Solving) ในสถานการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบ จากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการวิจัยในชั้นเรียนมีดังนี้ คือ

2.1 ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้เรียน ที่ครูต้องการแก้ไขหรือปัญหาที่ครูต้องการพัฒนา ก็ได้

2.2 ผลการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน

2.3 การวิจัยในชั้นเรียนดำเนิน ไปพร้อมกับการเรียนการสอนกล่าวคือสอนไปวิจัยไปเก็บข้อมูลและบันทึกผล แล้วนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

3. การสอนซ่อมเสริม เป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ที่ครูจัดให้สำหรับผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ การสอนซ่อมเสริมอาจจัดขึ้นภายหลังเมื่อครู ได้ดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนแล้วพบว่าความสามารถของผู้เรียน ไม่สามารถบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จากผลการตรวจสอบของครูจะเป็นข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้ครูสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนได้ด้วยวิธีการสอน อาจทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้ คือ

- 3.1 การสอนแบบตัวต่อตัว
- 3.2 การสอนแบบเป็นกลุ่มย่อย
- 3.3 นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อน
- 3.4 สอนโดยบทเรียนสำเร็จรูป
- 3.5 ให้ทำแบบฝึกหัด เรียนด้วยตนเอง
- 3.6 ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม
- 3.7 การเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ

การสอนซ่อมเสริมจะมีประสิทธิภาพ ถ้าหากครูมีความตั้งใจสอน

และมีความสนใจต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคลอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่การเตรียมการสอน การบันทึก การสอนการเตรียมสื่อช่วยสอน ทุกครั้งที่สอนควรสังเกต จดบันทึก เพื่อพัฒนาการของ ผู้เรียนที่ เปลี่ยนไปด้วย

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดการศึกษาให้บรรลุจุดหมายมิได้ขึ้นอยู่กับ แต่เฉพาะการสอนในชั้นเรียนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นวิธีการ ช่วยพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยใจคอของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความเสียสละมีความซื่อสัตย์กตัญญู มีความเมตตากรุณา รักใคร่กลมเกลียว สัมผัสสามสามัคคีและมีวินัย มีภาวะของการเป็นผู้นำและ ผู้ตามที่ดี ถ้าการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมอาหารกลางวันของนักเรียน กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรม การอนุรักษ์พลังงาน และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมบริการแนะแนวการศึกษา กิจกรรมส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพลานามัย และการศึกษา กิจกรรมห้องสมุด ฯลฯ

5. กิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา การนิเทศภายใน หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้บริหารในการที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียน การสอน ภายในสถานศึกษาให้ดีขึ้นเป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าใน วิชาชีพ และผลสุดท้ายก็คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายใน เป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจน บุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและของผู้เรียนให้อยู่ใน ระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน และการนิเทศภายในสถานศึกษานั้น มีจุดมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

5.1 เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อให้

สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

5.2 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

5.3 เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

5.4 เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดการ กิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพ

5.5 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และชื่นชมในผลงาน

5.6 เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสามารถดำเนินการได้มีหลายอย่าง การจะนำวิธีการใดมาใช้ควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เช่น การประชุม อบรม ปฐมนิเทศ การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา การให้คำปรึกษานอกสถานที่ การสัมมนา การจัดนิทรรศการ การเยี่ยมชมชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ

ประโยชน์ของการนิเทศภายใน

1. ทำให้ครูสามารถสอนได้ตรงตามเป้าหมาย เพราะผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นิเทศจะช่วยเหลือครูในการตรวจสอบ และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา มิให้การ แก้ปัญหา และอุปสรรคการสอนเกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น

2. ผู้บริหารที่เป็นผู้นำทางวิชาการและทำหน้าที่นิเทศภายใน จะทำให้ความเคลื่อนไหวทางวิชาการของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่องตลอดเวลา

3. ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามองเห็นความสำคัญในของงานวิชาการ และปฏิบัติงานโดยเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารสถานศึกษา

4. การนิเทศภายในจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอันมีผลกระทบต่อคุณภาพของการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สถานศึกษาจึงต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพ

ภายนอก และระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาและเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย

- 6.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 6.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 6.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6.4 การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 6.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 6.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 6.8 การผูกงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา คือสถานศึกษาจะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. จัดโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. แต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และมอบหมายภารกิจเพื่อดำเนินการ
3. จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
4. กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ที่ครอบคลุมสาระกระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการสภาพปัญหา และความต้องการ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้บุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ
6. ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษารวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด
7. คณะกรรมการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จะต้องมีการตรวจสอบทบทวน แล้วจัดทำรายงานการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม และจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้จะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนและทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษานั้น

พื้นฐานกำหนดให้ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วย เครื่องมือมาตรฐาน

8. สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมหลักฐาน ข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษา และเป็นที่ยอมรับในสากลต่อไป

การประเมินคุณภาพภายนอกจะเป็นการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาที่ คณะรัฐมนตรีอนุมัติ ซึ่งเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน มาตรฐานเกี่ยวกับการสอน ของครู และมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น การประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาและการประกันคุณภาพภายนอก จึงมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน ดำเนินการโดยสำนักงานงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สถานศึกษา จะต้องให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาตลอดจนให้ บุคลากร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติม ได้ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือบุคคลที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.) รับรอง

จากการศึกษาขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การที่จะ บริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามจุดหมายที่กำหนดไว้หลักสูตรจะต้องอาศัย ความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และต้องอาศัยกระบวนการ ในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วย การพัฒนาหรือการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงานสถานประกอบและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1 หลักการ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 มีหลักการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 4) ดังนี้

2.1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากล

2.1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างสม่ำเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

2.1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.2 จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 4) จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

2.2.1 เห็นคุณค่าตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

2.2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

2.2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.2.4 มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต

2.2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

2.2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภคมีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

2.2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดียึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

2.3 โครงสร้าง

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 4) จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.3.1 ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2.3.2 สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ภาษาไทย
- 2) คณิตศาสตร์
- 3) วิทยาศาสตร์
- 4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 5) สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6) ศิลปะ
- 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 8) ภาษาอังกฤษ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติกลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ ภาษาอังกฤษ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้นส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

2.3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนา

ความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม

จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิตการศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

3.3.4 มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อให้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะ มาตรฐานการเรียนรู้ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจน มาตรฐาน การเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

3.3.5 เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →		← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →	
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	•	•	•	•
คณิตศาสตร์	•	•	•	•
วิทยาศาสตร์	•	•	•	•
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	•	•	•	•
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	◆	◆	◆	◆
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปี ละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สารระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดการเรียนรู้และการแก้ปัญหา

- สารระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิดและทำงาน

กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสารระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาคนตามศักยภาพทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพ กลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบสามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถือเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล และถือเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลกต่อไป

3. การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (2550 : 35) ประกอบด้วยอำเภอที่อยู่ ในเขตพื้นที่การจัดการศึกษาจำนวน 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอแกลง อำเภอกันทรวิชัย และอำเภอบรบือ พร้อมกับมีข้อมูลประกอบดังต่อไปนี้

3.1 วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักในการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ มีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐาน

3.2 พันธกิจ

จัดส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ มีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาสู่มาตรฐาน

3.3 เป้าประสงค์

3.3.1 ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิอย่างเท่าเทียม ทั่วถึง มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการศึกษา

3.4 นโยบาย

3.4.1 พัฒนา ปรับปรุง การบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพ

3.4.2 ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา

3.4.3 พัฒนาคู และบุคลากรเป็นมืออาชีพ

3.4.4 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ

3.5 กลยุทธ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำผลผลิต จำนวน 5 ผลผลิต ได้แก่ ผู้จบการศึกษา ก่อนประถมศึกษา ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษา ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย เด็กพิการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาสมรรถภาพ และเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี สถานศึกษา จำนวน 312 แห่ง เป็นหน่วยปฏิบัติการจัดการศึกษา เพื่อให้ภารกิจดังกล่าว สามารถตอบสนองสภาพปัญหาเฉพาะและรองรับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล และ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จึงกำหนดการขับเคลื่อนกลยุทธ์ปี 2551 ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ 2 ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียน อย่าง กว้างขวางและทั่วถึง

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

กลยุทธ์ที่ 4 กระจายอำนาจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ สพท. และสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

จำนวน โรงเรียนขนาดเล็ก แยกตามศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่อยู่ในสังกัด ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 105 โรงเรียน ประกอบด้วย

1. ศูนย์โลกก่อนทองโหนด จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองหิน โรงเรียนบ้านสมศรี โรงเรียนบ้านโสกลาย โรงเรียนบ้านหนองโจดสวนมอน โรงเรียนบ้านกุศลแดน และโรงเรียนบ้านนานกเขียน

2. ศูนย์ดอนหว้านบัวค้อ จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเหล่าลาด โรงเรียนบ้านหนองคูน้ำจั้น และโรงเรียนบ้านหนองค้อสวนอ้อย

3. ศูนย์กิ่งลาดพัฒนา จำนวน 9 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านนุ่งกล้าท่างาม โรงเรียนบ้านวังไผ่ป่าจั้น โรงเรียนบ้านม่วงโพธิ์ศรี โรงเรียนบ้านหนองหวาย โรงเรียนบ้านกุศุข โรงเรียนบ้านเลิงป้อ โรงเรียนบ้านเก็ง โรงเรียนบ้านท่าประทายโนนตูม และโรงเรียนบ้านโขงกุศุขหวาย

4. ศูนย์เวงน่าง จำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองโพน โรงเรียนบ้านร่วมใจ 1 โรงเรียนบ้านโคกศรี โรงเรียนบ้านหนองปลิง และโรงเรียนบ้านจำนั๊ก

5. ศูนย์เวงเขวา จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหมีเหล่าน้อย โรงเรียนบ้านคอนคู โรงเรียนบ้านสงเปลือยโพธิ์สระแก้ว โรงเรียนนิคมบ้านหัน โรงเรียนบ้านนาแพนคอนไฮ โรงเรียนบ้านโคกล่ามหมากหญ้าทำสำราญ และโรงเรียนบ้านหนองโคนอ้อยช้าง

6. ศูนย์ท่าสองคอน จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองกุงเต่า โรงเรียนบ้านป่อน้อยหนองจิวสว่างวิทย์ โรงเรียนบ้านอุปราษ โรงเรียนวันครู 2502 โรงเรียนชุมชนหนองจิกท่าแร่ และโรงเรียนบ้านหนองใหญ่

7. กลุ่มมิ่งเมือง จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเหล่า โรงเรียนสมศรีมะแปบประชานำรุง และโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงคอนอิจันทร์

8. ศูนย์เมืองท่า จำนวน 8 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านโคกรุ่น โรงเรียนบ้านคอนเวียงจันทร์ โรงเรียนบ้านหัวขัว โรงเรียนบ้านปอแดง โรงเรียนบ้านบางสามัคคี โรงเรียนบ้านเปลือยคง โรงเรียนบ้านโพนงาม และโรงเรียนบ้านคอนคู

9. ศูนย์มะค่าไผ่จ้อ จำนวน 9 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนบ้านมะค่า โรงเรียนบ้านโนนศาลกุดเวียนหนองหญ้าม้า โรงเรียนบ้านโขงใหญ่ โรงเรียนบ้าน

โครุ่นราษฎร์บำรุง โรงเรียนบ้านยางห่างโนนทัน โรงเรียนบ้านไผ่น้ำเที่ยง โรงเรียนบ้านเปลือย
น้ำสามัคคี โรงเรียนบ้านจีเหล็กคงตั้งวิทยา และโรงเรียนบ้านลิ้นฟ้า

10. ศูนย์นำสีนวน จำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านคำแหงหนองคู
โรงเรียนบ้านหวาย โรงเรียนบ้านแสนสุข และโรงเรียนบ้านหัน

11. ศูนย์เขวใหญ่ขามเรียง จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านชีตริสง่าโนนเสียว
โรงเรียนบ้านเชือกคุยเพ็ก โรงเรียนบ้านส้มโฮง โรงเรียนบ้านโพธิ์เงิน โรงเรียน
บ้านหนองขามหัวหนองสามัคคี โรงเรียนบ้านคอนหนอง และโรงเรียนบ้านคอนนา

12. ศูนย์แกคำวังแสง จำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหัวจัวโพธิ์ศรี
โรงเรียนบ้านหนองเจริญ โรงเรียนบ้านขอนแก่นตะกู โรงเรียนบ้านคอนกอกกกเหล็ก และ
โรงเรียนบ้านโคกกลาง

13. ศูนย์มิตรภาพ จำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านโคกไร่ โรงเรียนบ้าน
โคกกลิ้น โรงเรียนบ้านนาคุณ และโรงเรียนบ้านโนนศรีภิบาล

14. ศูนย์บรปือ 1 จำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองโคนทอดกลาง
โรงเรียนบ้านพงโพค โรงเรียนบ้านหนองสิม โรงเรียนบ้านโนนเกษตร และโรงเรียนบ้านโนน
สำราญ

15. ศูนย์บรปือ 2 จำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหัวจัว โรงเรียนบ้าน
หัวทราย โรงเรียนบ้านหนองบัวโนนสว่าง โรงเรียนบ้านโนนสวรรค์ และโรงเรียนบ้านแก่นท่า

16. ศูนย์บรปือ 3 จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลบรปือ โรงเรียน
บ้านโคกกลาง ค.บรปือ โรงเรียนวัดนาคิราราม โรงเรียนบ้านเหล่าโจ้ง โรงเรียนบ้านหนองหญ้า
ปล้อง และโรงเรียนบ้านโคกกลาง ค.หนองโก

17. ศูนย์บรปือ 4 จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านคอนบม โรงเรียนบ้าน
หนองแก โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย โรงเรียนบ้านเป่า โรงเรียนบ้านแดงน้อย และโรงเรียน
บ้านฮ่องไผ่

18. ศูนย์บรปือ 5 จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านโคกสูง โรงเรียนบ้าน
ป่ากุงหนา โรงเรียนบ้านศาลา โรงเรียนบ้านคอนพยอม โรงเรียนบ้านผายป่าบัว และโรงเรียนบ้าน
ไพรวัลย์ป้อแดง

19. ศูนย์บรปือ 6 จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านบกพรวัว

4. การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพ และพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (2550 : 75 – 78) ได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก จึงได้จัดทำโครงการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพและพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

4.1 หลักการและเหตุผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีโรงเรียนอยู่ในความรับผิดชอบจำนวน 217 โรงเรียน ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน 120 คนลงมา จำนวน 105 โรงเรียน ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2551 จากการกำกับนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 พบว่าปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนขนาดเล็กดังนี้ มีครูไม่ครบชั้น ขาดวัสดุและสื่อในการจัดการเรียนการสอน ขาดการสนับสนุนงบประมาณ ครูผู้สอนมีคุณวุฒิหรือมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติการสอนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และไม่สามารถ สอน ได้ครบทุกสาระการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด ครูผู้สอนขาดขวัญและกำลังใจ คุณภาพนักเรียนค่อนข้างต่ำมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่ ขาดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โรงเรียนมีข้อจำกัดทั้งในด้านอาคารเรียน ผู้ปกครองขาดความมั่นใจที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนใน โรงเรียนขนาดเล็กจากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จึงตระหนักถึงความสำคัญในการปรับปรุงประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีความเสมอภาคทางสิทธิและ โอกาสที่จะเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญจึงเร่งรีบปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยดำเนินงานตามโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้นอย่างมีศักยภาพอย่างยั่งยืน

4.2 วัตถุประสงค์

นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ช่วยเพิ่มคุณภาพผู้การยกระดับคุณภาพและพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

4.3 เป้าหมาย

4.3.1 เป้าหมายเชิงปริมาณ

1) ร้อยละ 30 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยรูปแบบต่าง ๆ

2) โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ได้มาตรฐานร้อยละ 100 มีแผนพัฒนาคุณภาพที่ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัยเป็นเป้าหมายหลักและพัฒนาด้วยระบบการบริหารแบบกลุ่มโรงเรียน

4.3.2 เป้าหมายเชิงคุณภาพ

- 1) ประชากรในวัยเรียนทุกคนมีคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
- 2) โรงเรียนขนาดเล็ก สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยรูปแบบต่างๆ
- 3) โรงเรียนขนาดเล็กมีแผนพัฒนาคุณภาพที่ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษา ปฐมวัยเป็นเป้าหมายหลักและพัฒนาด้วยระบบการบริหารแบบกลุ่ม โรงเรียน
- 4) ครู ผู้บริหารนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนมาช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการ สอนอย่างเต็มศักยภาพ

4.4 กิจกรรม

4.4.1 ประชุมผู้บริหาร โรงเรียน

4.4.2 ดำรวจสภาพความต้องการในการจัดกลุ่มการพัฒนาตามรูปแบบต่าง ๆ

4.4.3 ประชุมคณะทำงานเพื่อแยกกลุ่ม โรงเรียนเพื่อพัฒนาตามรูปแบบต่าง ๆ

4.4.4 ศึกษาดูงาน โรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ

4.4.5 การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบภาคี

เครือข่าย

4.4.6 การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบช่วงชั้น

4.4.7 การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการพัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยี

4.8 การนิเทศ ติดตามผล

4.9 สรุปผล รายงานผล

4.5 ปฏิทินการปฏิบัติงาน

4.5.1 ประชุมชี้แจงผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก

4.5.2 ดำรวจสภาพความต้องการ ในการจัดกลุ่มการพัฒนาตามรูปแบบต่าง ๆ

4.5.3 ประชุมคณะทำงานเพื่อแยกกลุ่ม โรงเรียนเพื่อพัฒนาตามรูปแบบต่าง ๆ

4.5.4 ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับการคัดเลือกร่วมศึกษาดูงาน

4.5.5 พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบภาคีเครือข่าย

4.5.6 การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบช่วงชั้น

4.5.7 การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี

4.5.8 การนิเทศ ติดตามผล

4.5.9 สรุปผล รายงานผล

4.6 งบประมาณ 50,000 บาท มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ประชุมชี้แจงผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กและผู้บริหาร โรงเรียนที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับการคัดเลือกร่วมศึกษาคุณภาพการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบช่วงชั้น การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี การนิเทศ ติดตามผล สรุปผล รายงานผล

4.7 การประเมินผล

สถานศึกษาขนาดเล็กสามารถนำรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ สถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่ได้มาตรฐาน มีแผนพัฒนาคุณภาพที่ใช้มาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัยเป็นเป้าหมายหลักและพัฒนาด้วยระบบการบริหารแบบ กลุ่มโรงเรียน

4.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงปริมาณ

โรงเรียน 105 โรงเรียน ได้รับการพัฒนาด้วยรูปแบบต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียน 105 คน ได้ บริหารจัดการจัดการทุกด้านของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีคุณภาพ

เชิงคุณภาพ

โรงเรียนขนาดเล็กสามารถนำรูปแบบต่าง ๆ มาพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพและ พัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

เจริญ ชาเรืองเดช (2542 : 94-102) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าปัญหา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน คือ การวางแผน งานวิชาการ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียน นักเรียนมีปัญหา คือ การสอนแทน โดยการคำนึงถึงความรู้ความสามารถ และความถนัด จะพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ในเรื่องการจัดกลุ่มการเรียน โดยให้นักเรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามต้องการ ตามความถนัด ตามความสนใจ เพื่อการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาก และนักเรียนมีความต้องการในการเลือกกลุ่มการเรียนแตกต่างกัน ทำให้การจัดกลุ่มการเรียนเกิดความยุ่งยาก เพราะจัดตามความต้องการของนักเรียนจำนวนมาก และในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ในเรื่องการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนห้องเรียนน้อย จำนวนครูผู้สอนน้อย จึงจะสะดวกในการจัดการเรียนการสอนทำให้มีปัญหาน้อยที่สุด

ประเวศ ปิงสี (2542 : 85-90) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรชาติ นนทะแสน (2542 : 99-112) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีปัญหามากเป็นอันดับ 1 ของโรงเรียนทั้งสองขนาด คือ ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับปัญหามากอยู่ 3 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ การจัดบริการสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยจัดเป็นศูนย์สื่อ ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ การผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ยังไม่สามารถจัดทำได้ดี และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ยังไม่เพียงพอต่อครูและนักเรียน และเมื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมและเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารกับครูวิชาการในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดกลางและขนาดเล็ก มีระดับปัญหาไม่แตกต่างกัน

ผดุงศักดิ์ พ่อนุตรดี (2542 : 96-99) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนครบทุกโรงเรียน ผลิตรายการเรียนการสอนอย่างเป็นกระบวนการและมีขั้นตอน มีการจัดเก็บเครื่องมือ โดยการจัดทำทะเบียนเครื่องมือ มีการจัดทำแนวปฏิบัติการให้บริการ โดยจัดทำเป็นเอกสารแนวปฏิบัติในการให้บริการ เผยแพร่ให้โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนให้ความรู้หรือแนะนำแนวทางเกี่ยวกับเทคนิคส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้สื่อประเภทวัสดุ และอุปกรณ์แก่ครูในรูปแบบต่าง ๆ กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานด้านนิเทศงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนอย่างชัดเจน มีการประเมินผลการจัดประชุมอบรม สัมมนา และนำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดประชุมอบรม สัมมนาของกลุ่มโรงเรียนในโอกาสต่อไป มีการใช้เครื่องมือ สื่อการเรียนการสอนร่วมกันของโรงเรียนภายในกลุ่ม และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของหัวหน้าศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน และครูวิชาการประจำศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน โดยรวมทุกด้านและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สมโภชน์ สุขเจริญ (2542 : 105-108) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหางานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหางานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ยกเว้นด้านการวัดผลประเมินผลและการเรียนและทะเบียนนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ส่วนครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ยกเว้นด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการแก้ไขปัญหางานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

2.1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ ควรจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ จัดหาคนปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับงาน

2.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ จัดสรรงบประมาณในการซื้อหรือสร้างสื่อที่มีคุณภาพและใช้ประโยชน์ได้จริง จัดหาคนปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับงาน

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน บรรจุครูเพิ่มเนื่องจากปริมาณงานกับปริมาณครูไม่สอดคล้องกัน ให้ครูผลิตสื่อและใช้อย่างสม่ำเสมอ

2.4 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ จัดอบรมสัมมนาวิธีสอนเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ ให้กับครู

2.5 ด้านการวัดผลประเมินการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน จัดคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานมาดำเนินการเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว จัดให้มีการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

2.6 ด้านการประเมินผลการจัดงานวิชาการ ควรจัดให้มีการประเมินผลการจัดการงานวิชาการในสิ้นปีการศึกษาและแจ้งให้ครูทราบ จัดให้มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นการปฏิบัติงาน

3. การเปรียบเทียบระดับปัญหาทางวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัญหาทางวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา มากกว่าผู้บริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิไลสิน เสาวกุล (2542 : 98-103) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านบริการห้องสมุด ด้านนิเทศการเรียนการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวางแผนงานวิชาการ และด้านการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาจำแนกตามตัวแปรสถานภาพตำแหน่ง พบว่า ทั้งผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติมีปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติ พบว่า ผู้กำหนดนโยบายมีระดับปัญหาสูงกว่าผู้ปฏิบัติโดยส่วนรวมทุกด้านและด้านการบริการห้องสมุด การนิเทศการเรียนการสอน การวัดผลประเมิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นมีระดับปัญหาไม่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงว่าการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ยังคงมีปัญหา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้
กำหนดนโยบายและปฏิบัติ ควรได้มีการประสานงานกัน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงาน
วิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อลดระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการนี้

วราณี เฝ้าหอม (2542 : 94-96) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการดำเนินงานวิชาการ
ในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร
ผลการศึกษา พบว่า ครูโดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียน
เห็นว่า คุณภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยรวมและเป็นรายด้าน 7 ด้าน อยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ
ยกเว้นครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป และครูในโรงเรียนขนาดกลางเห็นว่า คุณภาพ
การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับดี ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน
ต่างกันเห็นว่า คุณภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมและ
อีก 6 ด้าน (ยกเว้นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 โดยครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป เห็นว่า คุณภาพการดำเนินงาน
โดยส่วนรวมและรายด้าน 5 ด้าน มีคุณภาพมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ 5 - 10 ปี และ
การดำเนินงานด้านห้องสมุดมีคุณภาพมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี ส่วนครูใน
โรงเรียนขนาดต่างกัน โดยครูในโรงเรียนขนาดกลางเห็นว่า การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการ
สอนมีคุณภาพมากกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิชาติ บุตรภิมพ์ (2543 : 95-96) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
และครูผู้สอนผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดนำสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านดุง
จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า
ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีประกอบการสอน ด้านการวัดผล
ประเมินผล ด้านการวางแผนงานวิชาการ และด้านการนิเทศการศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับมาก
ส่วนด้านการจัดทำแผนและโครงการประจำปี และด้านการสนับสนุนครูให้ศึกษาหาความรู้ อบรม
และศึกษาคูณาน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงาน
วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอน มีปัญหาการบริหารงานวิชาการ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กอบบุญ วิชาชัย (2543 : 103-106) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมและงานกิจกรรมการเรียนการสอน งานสื่อการสอน งานวัดผลและประเมินผลความพร้อมทางการเรียน งานการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและงานวางแผนดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนงานแนวการจัดประสบการณ์ งานนิเทศการศึกษา งานการประชุมอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการพบว่ามีระดับปัญหาไม่แตกต่างกัน

สมเกียรติ รัตนจันทร์ (2544 : 86-90) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ผลการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูโดยรวมและจำแนกตามสถานภาพ และจังหวัดที่ตั้งของโรงเรียน เห็นว่ามีการดำเนินงานวิชาการ โดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้าราชการครูในโรงเรียนที่ตั้งในจังหวัดต่างกันเห็นว่า มีการดำเนินงานโดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการประเมินผลการจัดงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานวิชาการโดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน มากกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมชาย แก้วชนะ (2544 : 113-116) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน วิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงานวิชาการระดับปานกลาง 3 อันดับแรก คือ การส่งเสริมการสอน งานห้องสมุด วัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน ส่วนความต้องการในการมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นอยู่ในระดับมาก

สุทธิเชษฐ์ พดุกขวานิช (2544 : 109-116) ได้ทำการศึกษาระดับการปฏิบัติงาน วิชาการระดับประถมศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งและขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า ระดับปฏิบัติงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและงานกิจกรรมการเรียนการสอน งานสื่อการสอน งานวัดผลและประเมินผลความพร้อมทางการเรียน งานการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และงานวางแผนการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนงานแนวการจัด

ประสบการณ์งานนิเทศการศึกษา งานการประชุมอบรมทางวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งแตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : 94-95) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เกือบทุกด้าน คณะกรรมการกลุ่มตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมน้อยทุกด้าน คณะกรรมการส่วนที่เป็นครูและผู้บริหารมีส่วนร่วมมาก เกือบทุกด้าน ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ปัญหาเกิดจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น ขาดความรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ทราบขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของตนเอง ปัญหาที่เกิดจากบุคลากรของโรงเรียน เช่น ผู้บริหารและครูไม่ต้องการให้บุคลากรนอกเข้าไปก้าวก่ายอำนาจหน้าที่ และเข้าไปตรวจสอบการทำงานของตน และปัญหาที่เกิดจากกระบวนการบริหาร เช่น วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการยังไม่สามารถคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษาเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษาได้ การไม่กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรรมการให้ชัดเจน และมีการประชุมบ่อยครั้งมาก

อภิรักษ์ นานา (2545 : 109-112) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงาน วิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการพัฒนาบุคลากร มีปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่สำคัญได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอนมีความต้องการในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร ส่วนการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พระครูสังฆรักษ์ (สุภาพ สุขอย) (2544 : 104-105) ได้ศึกษาสภาพและปัญหา การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตการปกครองคณะ สงฆ์ภาค 9 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการวางแผนวิชาการ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการประเมินผลการจัดการงานวิชาการ ส่วนปัญหา การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ปัญหาที่สำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการประเมินผลการจัดการงาน วิชาการ และจากการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการและปัญหา การบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามที่ตั้ง พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาการ บริหารงานวิชาการแตกต่างกันที่ระดับ .05

สุวิทย์ ขาวนอก (2544 : 84-86) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาเอกชนในจังหวัดหนองคาย พบว่า รวมทั้ง 7 ด้าน มีการ ดำเนินการอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 4 ด้านที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก ตามลำดับ ดังนี้ ด้านห้องสมุด ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไป ใช้ และด้านการเรียนการสอน ส่วนอีก 3 ด้านที่เหลือมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
2. เมื่อเปรียบเทียบระดับปฏิบัติในการดำเนินงานบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูผู้สอนพบว่า ผู้บริหารกับครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมไม่ แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนกับผู้บริหารโรงเรียน มีระดับ ปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอีก 5 ด้าน ที่เหลือไม่แตกต่างกัน
3. การจัดลำดับปัญหาในการบริหารงานวิชาการ พบว่า โรงเรียนเอกชนมีปัญหา ในการบริหารงานวิชาการด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนมากที่สุด (ร้อยละ

37.2) รองลงมาเป็นด้านการนิเทศภายใน (ร้อยละ 31.9) และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ (ร้อยละ 29.8) ตามลำดับ ส่วนปัญหาที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล (ร้อยละ 17)

4. แนวทางการแก้ปัญหา 3 อันดับแรก ที่เสนอแนะ คือ การลดกิจกรรมอย่างไม่จำเป็นเพื่อไม่ให้ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 41.5) ควรจัดอบรมในวันหยุดราชการหรือ ช่วงปิดภาคเรียน (ร้อยละ 37.2) ควรให้ครูเขียนเฉพาะกำหนดการสอน เพราะใช้เวลาในการเตรียมน้อยและสามารถยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนได้ (ร้อยละ 31.9)

สมเดช นามเกตุ (2546 : 140-149) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเรียนการสอน และด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนด้านห้องสมุดและด้านการวัดและประเมินผล มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมและด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ด้านห้องสมุดด้านการวัดและประเมินผล ไม่แตกต่างกันแต่ด้านการเรียนการสอน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย 3 อันดับแรก ที่กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะไว้ คือ รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้สำหรับจัดซื้อหนังสือ เอกสาร และวัสดุประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้น รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อเอกสารประกอบหลักสูตร คู่มือ รวมทั้งแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการให้เพียงพอ และผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุนให้ครูเข้าอบรมประชุมสัมมนาทางวิชาการ

วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน (2546 : 140-145) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับมากเพียงข้อเดียว คือ การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนั้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามอันดับ ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาความต้องการการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนของปัญหาการบริหารงานวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในส่วนของความต้องการการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่มีความแตกต่างกัน

สังคม คำดี (2548 : 156-170) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน และด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกันมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการทั้งโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนช่วงชั้นต่างกัน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคแคซี (McCathy. 1971 : 705 – A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ พบว่า กลุ่มครูที่มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงานด้านวิชาการเรื่องการสังเกตการสอนการวัดผลและประเมินผลการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารด้านวิชาการและการตัดสินใจของโรงเรียนควรมีบทบาท มีความรับผิดชอบ และบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

แวนซ์ และ แรมบาโรส (Vance and Rambharose, 1996 : 186) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจของผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรในหน่วยงานมีความต้องการให้ผู้บริหารให้ความสนใจดูแลให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในการปฏิบัติงานวิชาการอย่างต่อเนื่องจึงจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการบริหารงาน

เวฟเวอร์ (Weaver, 1997 : 90 – A) ได้ศึกษาเจตคติของครูที่มีต่อกฎหมายการปฏิรูปการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 5 – 8 ปี ของรัฐเคนตักกี และเพื่อศึกษาการนำกฎหมายไปใช้จริงในโรงเรียน โดยกฎหมายระบุให้จัดการศึกษาแก่เด็ก อายุ 5 – 8 ปี โดยไม่มีการแบ่งชั้นเรียน และกำหนดคุณลักษณะที่ต้องปฏิรูปไว้ 7 ประการ คือ การจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาการของผู้เรียน การจัดกลุ่มที่เน้นความหลากหลาย การจัดกิจกรรมที่เน้นความก้าวหน้าของนักเรียนการประเมินตามสภาพที่เป็นจริง การรายงานผลการเรียนเชิงคุณภาพ การทำงานร่วมกันของบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยสอบถามครูประถมศึกษา 786 คน ได้แบบสอบถามกลับคืน 471 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า ครูมีเจตคติเห็นด้วยอย่างยิ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย 3 ประการ คือ การจัดกิจกรรมที่เน้นพัฒนาการของผู้เรียน การทำงานร่วมกัน ของบุคลากร การประเมินตามสภาพที่เป็นจริง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และอีก 2 ด้าน ที่เหลือมีเจตคติเห็นด้วยน้อย คือ การจัดกลุ่มที่เน้นความหลากหลาย และการรายงานผลการเรียนเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ครูมีการนำคุณลักษณะการปฏิรูปไปใช้มากที่สุด เพราะปฏิบัติได้ง่าย คือ การจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาการของผู้เรียน และการประเมินตามสภาพที่เป็นจริง ส่วนคุณลักษณะการปฏิรูปที่ปฏิบัติได้ยาก คือ กิจกรรมในกลุ่มที่เน้นความหลากหลาย

คัลลอน (Kallon, 1997 : 2004 – A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในเมืองเซียร์ราลีออน (Sierra Leone) ซึ่งดำเนินการตามโครงการระดับชาติ เพื่อเผยแพร่หลักสูตรประถมศึกษาเชิงนวัตกรรม ที่ดำเนินการปรับให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แบบ คือ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูป ตลอดจนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญของยูเนสโก และสหประชาชาติ การสัมภาษณ์สมาชิกผู้นำชุมชนผู้ปกครอง ครู – อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง และการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประชุมสัมมนา ผลการศึกษาค้นคว้า ชี้ให้เห็นถึงความก้าวหน้าอย่างชัดเจนของความพยายามการใช้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นนวัตกรรมของโครงการดังกล่าว เป็นผลมาจากความจริงจังของรัฐบาล ความช่วยเหลือจากเอกชน

ความร่วมมือของชุมชน นักศึกษา อาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย ตลอดจนครูระดับประถมศึกษา อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาบางประการเกิดขึ้นและโครงการจะบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับรัฐบาลในการสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกอบรม ควบคุมดูแลอย่างต่อเนื่อง

บรูเออลี่ โคเพล (Bauerly Kopei, 1998 : 2931 – A) ได้ศึกษาการนำการจัดการ คุณภาพแบบเบ็ดเสร็จไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐมินนิโซตา สหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การมุ่งเน้นผลผลิต การตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูล ความเป็นผู้นำการ ประเมินผล การคิดแบบเป็นระบบ และการฝึกอบรมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปริมาณการนำ หลักการจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จไปใช้ และปัญหาอุปสรรค ผลการศึกษาพบว่าการใช้ หลักการจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จทั้ง 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐมินนิโซตา สหรัฐอเมริกา ในระดับที่แตกต่างกัน ยังไม่มีโรงเรียนใดนำหลักการจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จทั้ง 7 หลักไปใช้ได้ อย่างเต็มที่ ขาดวิทยากรและบุคคลที่เป็นผู้นำ ส่วนอุปสรรคในการนำโครงการไปใช้มีปัญหากจาก เวลา เจตคติของบุคลากร และการฝึกอบรมไม่เพียงพอ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ พบว่างาน วิชาการถือเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักในการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย คือ นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กล่าวคือ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคน เก่ง เป็นคนดี และมีความสุข นอกจากนี้แล้วยังถือว่าเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญเป็น อย่างยิ่ง ส่วนการ บริหารงานด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้ งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกันถ้าพึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเพียง ฝ่ายเดียวไม่สามารถจะเป็นผู้ชี้้นำได้ในทุกเรื่องการบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นที่คณะครู ทีมงาน หรือแม้แต่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีส่วนร่วมในการบริหารนับตั้งแต่การแสดง ความคิดเห็น การวางแผนการตัดสินใจการปฏิบัติการติดตามตรวจสอบและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อ ประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่มีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ และ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศจำนวน 20 เรื่อง ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่า มีปัญหา ที่เกี่ยวกับการบริหารงาน โดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ของ กลุ่มตัวอย่างแล้วปรากฏว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไม่ แตกต่างกันส่งผลให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก

ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อต้องการทราบระดับปัญหาและเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ดังกล่าวว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็น ข้อมูลสำคัญในการนำไปพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY